

Figuur 51. De tien gesneuvelde militairen uit Westkapelle, 1914-1918; vervaardiger: A. Watteyne, Potterierei, 46 Brugge - © Collectie Museum Sinfala, Knokke-Heist

Blankenberge (zie tabel 12)

In Blankenberge zijn er drie monumenten die namen van gesneuvelde militairen uit Blankenberge bevatten.

Op 11 mei 1920 besloot de gemeenteraad van Blankenberge om een gedenkteken op te richten op de Grote Markt. Het monument in witte natuursteen (figuur 52) bestond uit een breed platform met enkele treden met daarop een zware sokkel, waarop op de rechterhoek een beeldengroep stond en op het linker gedeelte een rondgebogen wand in de vorm van een zitbank. De beeldengroep stelde een geknielde soldaat in legeruitrusting voor, die in de rechterhand een geweer vasthield en met de linker tegelijkertijd wees naar een lauwerkrans en naar een gevallen soldaat. De bekroning van deze compositie werd gevormd door een sierlijke vrouwenfiguur in lang gewaad, die over de geknielde soldaat gebogen stond. Op de grond en over de sokkel heen, lagen een gedrapeerde doek en bloementrossen uitgespreid. Op de voorkant stond de tekst: *“Het land dat zijne helden vereert vereert zichzelf”* en op de achterkant op een rechthoekige bronzen plaat met letters in vlakreliëf: *“1914 Aan onze helden gesneuveld voor het vaderland 1918”*. De namen waren alfabetisch

gerangschikt¹⁹⁴. Dit in het art nouveau-genre uitgevoerde monument had een grote artistieke bevalligheid¹⁹⁵.

Het monument werd uitgevoerd door Simon Goossens en Alfons De Cuyper. De kostprijs bedroeg 22.000 fr. en op 27 maart 1921 werd het plechtig onthuld¹⁹⁶.

Figuur 52. Standbeeld voor de militaire slachtoffers uit W.O. I, dat zich vroeger op de Grote Markt te Blankenberghe bevond en in 1987 werd verwijderd - © Verzameling Stadsarchief-De Benne Blankenberghe

Beeldhouwer Simon Goossens (Sint-Lenaerts 1893 - Antwerpen 1964) was vooral werkzaam in Antwerpen. Hij ontwierp daar de Sint-Walburgiskerk en een school, alsook een kapel in Malle. Hij was ook ontwerper van enkele andere oorlogsmonumenten, zoals dat van Rumst, een monument voor gesneuvelde zeelieden op de Tavernierkaai in Antwerpen en het oorlogsmonument Mercantile Marine Engineering op het terrein van het sloopbedrijf Antwerp Shiprepair, bij het Hansadok in Antwerpen¹⁹⁷.

Beeldhouwer Alfons De Cuyper (Sint-Niklaas 1877 - Gent 1954) volgde lessen aan het Hoger Instituut te Antwerpen. Vanaf 1909 gaf hij les beeldhouwen aan de Technische School van Antwerpen. Op de Kunstprijskampen bij de Olympische Spelen van Antwerpen in 1920 behaalde hij een bronzen medaille voor de beelden van een kogelstoter en een renner. Op de Olympische Spelen van Amsterdam (1928) en Berlijn (1936) verkreeg hij ook een medaille. De

¹⁹⁴ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 2, o.c., p. 39-40

¹⁹⁵ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 1, o.c., p.119-120

¹⁹⁶ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 2, o.c., p. 40

¹⁹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed: Goossens, Simon [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/8265> (geraadpleegd op 18 juni 2018)

Cuyper ontwierp meerdere oorlogsmonumenten, onder meer in Gistel, Aalst, Antwerpen, Hemiksem, Bocholt, Bree en Heusden. In Antwerpen is het monument voor de weeskinderen van de jongensschool van zijn hand¹⁹⁸.

Het gedenkteken werd in 1987 verwijderd bij de heraanleg van de Grote Markt en in november 1987 werd er een nieuw monument ter ere van de strijders van de beide Wereldoorlogen geplaatst op het De Langheplein (figuur 53).

*Figuur 53. Oorlogsmonument op het De Langheplein, Blankenberge
© Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago*

Het beeld stelt een soldaat van de Eerste Wereldoorlog voor met de bajonet op het geweer en werd uitgevoerd door beeldhouwer Irénée Duriez¹⁹⁹. Irénée Duriez (Torhout, 1950) verwierf bekendheid als beeldhouwer en maker van hoofdzakelijk vrouwelijke figuren, als schepper van een oorspronkelijk robuuste

¹⁹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed: De Cuyper, Alfons [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/9708> (geraadpleegd op 18 juni 2018)

¹⁹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: De Langheplein [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/106962> (geraadpleegd op 11 februari 2018)

en daarna geleidelijk zuiverdere en slanke elegantie. Hij werkt voornamelijk met brons. Zijn beeldhouwatelier bevindt zich in Ichtegem²⁰⁰.

Op de sokkel onder het beeld staan de namen van Blankenbergse gesneuvelde militairen uit de Eerste en de Tweede Wereldoorlog.

Een tweede monument staat op de centrale begraafplaats van Blankenberge aan de Scharebrugstraat. Achterin op deze begraafplaats bevindt zich een cirkelvormige, omhaagde soldatenbegraafplaats met een beeldhouwwerk genaamd "Moedersmart" (figuur 54).

Figuur 54. Standbeeld voor de militaire slachtoffers, genaamd "Moedersmart", Scharebrugstraat, Blankenberge, Belgisch militair erepark op de Stedelijke begraafplaats. - © De Moor Marina

²⁰⁰ <http://www.ireneeduriez.be/>

Dit monument bestaat uit een hardstenen platform van zes treden waarop een bronzen beeldengroep op een sokkel staat. Deze rechthoekige naar boven toe versmallende bronzen sokkel is versierd met klimranken in reliëf en aan de zijkanten met een zwaard. De beeldengroep beeldt drie rouwende en huilende vrouwen uit die in lange kapmantels (Vlaamse volksklederdracht)²⁰¹ zijn gehuld. De middelste vrouw dreigt te bezwijmen van droefheid en wordt door de twee anderen met een troostend gebaar ondersteund. De ene kijkt begrijpend, de andere wat verwonderd en troostend. Net onder de beeldengroep, bovenaan de sokkel, staat de tekst: “*Moedersmart*”, met daaronder een brede palmtak. Onder die palmtak is er een tekstplaat die in drie verticale registers is verdeeld. Op het linker en rechter register staan de namen alfabetisch gerangschikt en in het middendeel staat in reliëf de tekst: “*Aan onze jongens*” met daaronder het wapenschild van Blankenberge en daar weer onder de tekst: “*De Stad Blankenberge 1914-1918*” met links en rechts daarnaast papavers²⁰². Dit monument is een zeldzaam voorbeeld van een prachtige funeraire beeldengroep²⁰³.

De gemeenteraad van Blankenberge stemde in 1919 voor een hulpgeld van 25.000 fr. voor dit monument. De uitvoering gebeurde in 1922 door Guillaume Charlier en de Fonderies Verbeyst uit Bruxelles. Deze namen staan gesigneerd op het monument²⁰⁴.

Beeldhouwer Guillaume Charlier (Elsene, 1854 - Sint-Joost-ten-Node, 1925) studeerde aan de Academie te Brussel en aan de Academie van Parijs. In 1882 won hij de Prijs van Rome. Hij stelde tentoon op de Salons te Brussel en te Parijs. Charlier werkte in de geest en de stijl van het realisme. Hij was ontwerper van o.m. figuren, bas-reliëfs, sociale onderwerpen, standbeelden en gedenktekens, visserstypen, portretten en borstbeelden. Charlier werd steeds, maar ten onrechte, in de schaduw van Constantin Meunier gehouden. Guillaume Charlier werd eigenaar van een villa op de zeedijk te Blankenberge. Hij bracht zijn vakanties door aan de kust, wat leidde tot een vriendschap met burgemeester Arthur Pauwels. De beeldhouwer werd vooral geboeid door de vissers. Zijn hechte band met de stad Blankenberge leverde 8 beeldhouwwerken op, die in de stad opgesteld staan, waaronder ook het standbeeld “Lippens en De Bruyne” op de Zeedijk en het standbeeld “De stuurman Sterken Dries” aan het Oosterstaketsel²⁰⁵.

Het beeld werd gegoten door de bronsgieterij Fonderies Verbeyst uit Brussel. Deze firma goot nog een aantal andere oorlogsmonumenten voor gesneuvelden uit de Eerste Wereldoorlog, zoals het monument voor de Ieperse gesneuvelden in Ieper en het oorlogsmonument Sint Pieter te Lanaken²⁰⁶.

²⁰¹ JACOBS M., *Zij die vielen als helden..*, deel 1, o.c., p.123-124

²⁰² JACOBS M., *Zij die vielen als helden..*, deel 2, o.c., p. 42

²⁰³ JACOBS M., *Zij die vielen als helden..*, deel 1, o.c., p.136

²⁰⁴ JACOBS M., *Zij die vielen als helden..*, deel 2, o.c., p. 43

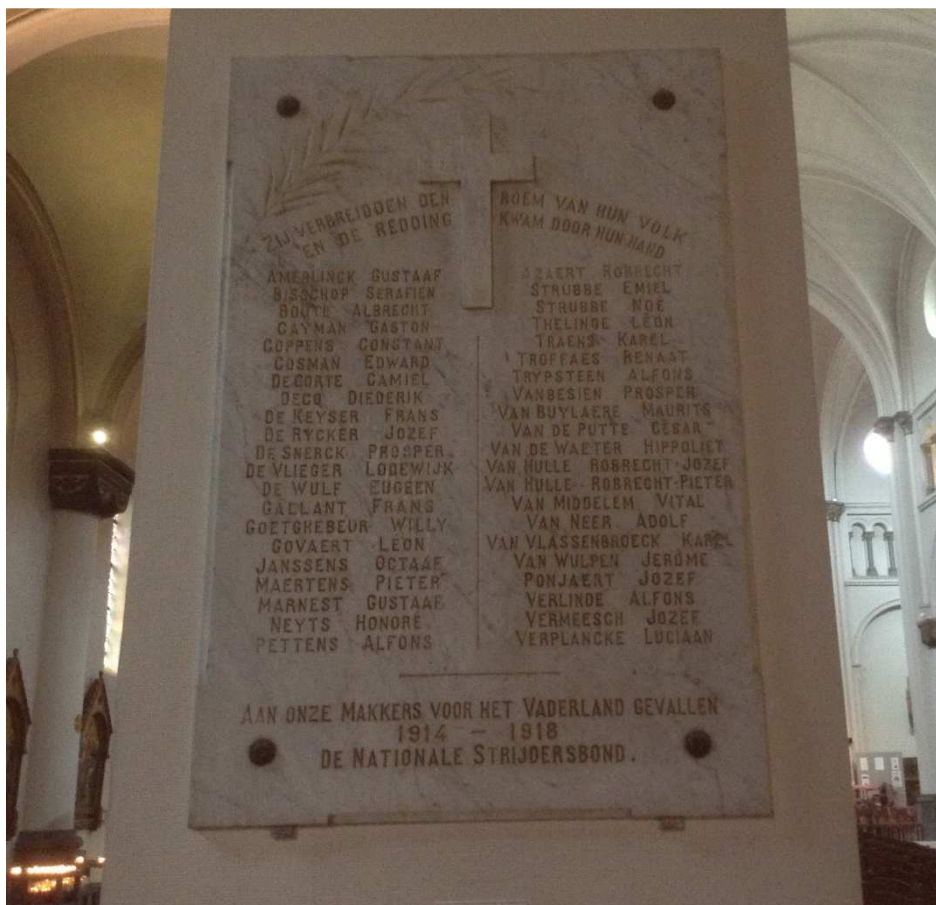
²⁰⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed: Charlier, Guillaume [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/7890> (geraadpleegd op 18 juli 2018)

²⁰⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed: Fonderie Verbeyst (collectief) [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/9740> (geraadpleegd op 18 juli 2018)

Het gedenkteken “Moedersmart” werd onthuld op 14 september 1924 met een toespraak door de burgemeester, door generaal Hanoteau in naam van de koning en door M. Rooryck in naam van de minister van Landsverdediging²⁰⁷.

Het ereperk met het gedenkteken “Moedersmart” is beschermd als monument sinds 26 maart 2010²⁰⁸.

Een derde monument in Blankenberge staat binnen in de Sint-Rochuskerk. Daar bevindt zich een gedenkplaat voor de militaire slachtoffers uit de Eerste Wereldoorlog (figuur 55).

Figuur 55. Gedenkplaat voor de militaire slachtoffers van WO I binnen in de Sint-Rochuskerk, Hoogstraat te Blankenberge - © De Moor Marina

Het betreft een rechthoekige witgrijs gevlekte marmeren plaat met vergulde uitgehouwen letters, opzij afgeboord met een groef. Bovenaan links op de plaat staat een palmtak en in het midden een kruis in reliëf. Langs weerszijden van het kruis staat de tekst: “Zij verbreidden den roem van hun volk en de redding kwam door hun hand”. Daaronder staan de namen van de gesneuvelden, alfabetisch

²⁰⁷ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 2, o.c., p. 43

²⁰⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Stedelijke Begraafplaats met soldatenbegraafplaats en gedenkteken [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/45083> (geraadpleegd op 4 februari 2018)

gerangschikt in twee verticale registers. Gans onderaan op de gedenkplaat staat de tekst: “*Aan onze Makkers voor het Vaderland gevallen - 1914-1918 - De Nationale Strijdersbond*”²⁰⁹.

De datum wanneer deze gedenkplaat werd geplaatst of ingehuldigd is niet bekend.

Op het monument op het De Langheplein staan de namen van 49 Blankenbergse militairen (tabel 12). Op het monument “Moedersmart” op de Stedelijke begraafplaats in de Scharebrugstraat staat nog een extra naam: Degreeef N. Deze naam vonden wij echter niet terug in het Dead War Register en in de namenlijst van In Flanders Fields. Ook in de overlijdensakten van de Burgerlijke Stand Blankenberge is er geen militair met deze naam teruggevonden. Op de gedenkplaat in de Sint-Rochuskerk staan er dan weer maar 42 namen. Deze 42 staan ook allemaal op de beide andere monumenten.

Op een affiche (figuur 56) met de afmetingen 45,5 x 68 cm, vervaardigd in opdracht van De Nationale Strijdersbond Blankenberge uit erkentelijkheid aan zijn gesneuvelde makkers staan zwart-wit foto's van de 49 overleden militairen uit Blankenberge met daaronder hun naam. Op de achtergrond bij deze foto's staan twee zuilen verbonden met een balk waarop twee vrouwen zitten die een wit kleed dragen en een grote laurier en lauwerkrans in de hand houden. Links en rechts staat een soldaat met volledige uitrusting afgebeeld op een sokkel, de ene gewapend met een geweer, de andere met een sabel en tussen hen in een tafereel van gesneuvelde militairen en burgers. In het midden zit een leeuw naast een wapenschild.

De gemiddelde leeftijd van de 49 soldaten is 25,4 jaar. De jongste was 18 en de oudste 46 jaar. Van vier militairen is de leeftijd onbekend.

Vijf hadden een andere officiële woonplaats dan Blankenberge. Vier hiervan waren wel geboren in Blankenberge. Van zes andere was de woonplaats niet terug te vinden.

Elf van de overleden soldaten waren gehuwd, drieëndertig waren ongehuwd en van vijf was dit niet bekend.

Vijfendertig militairen zijn in België overleden, waarvan twee in Blankenberge zelf (in 1919 en 1920). Zes overleden in Frankrijk en één in Duitsland. Drie zijn omgekomen op zee en van vier is de overlijdensplaats onbekend. Het grootste aantal is overleden in 1914 (26,7%) en in 1918 (24,4%). Beide jaren samen genomen betekent dit de helft van de overlijdens (51,1%) ten opzichte van de vijf andere jaren. Ter vergelijking: het totaal aantal Belgische militaire slachtoffers²¹⁰ in 1914 bedroeg 32,5% van het totaal en in 1918 bedroeg dit 31,8% en beide jaren samen was dit 64,3%.

Na de wapenstilstand van 11 november 1918 zijn er nog zes Blankenbergse militairen overleden.

²⁰⁹ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 2, o.c., p. 40

²¹⁰ bron: Belgian War Dead Register

Figuur 56. Affiche met zwart-wit foto's van de 49 overleden militairen uit Blankenberge - © Collectie Museum Sinclala, Knokke-Heist

Er wordt geschat dat er 350 à 400 soldaten uit Blankenberge onder de wapens werden geroepen in Wereldoorlog I²¹¹. De 49 die op de monumenten staan betekent dan een verliespercentage tussen 12 en 14%.

De belangrijkste doodsoorzaak waren de verwondingen: tweeëndertig, inbegrepen ongevallen en vermisten, (65,3%). Acht zijn overleden ten gevolge van een ziekte (16,3%). Zes hiervan door ziekten aan de longen en de luchtwegen. Van zeven personen is de doodsoorzaak niet bekend.

Negentien militairen hoorden bij een linieregiment, waaronder vijf bij het 4de Linieregiment en drie bij het 8ste Linieregiment. Acht waren karabiniers, waarvan vijf bij de 2de karabiniers. Zeven waren bij de artillerie en de rest bij de jagers te voet, de jagers te paard, de grenadiers en de genie. Eén militair hoorde bij het korps torpedisten en zeelieden.

Zesentwintig militairen waren miliciens, negen waren oorlogsvrijwilligers en drie beroepsvrijwilligers.

Drie militairen op de monumenten hadden de graad van korporaal, vijf die van sergeant en één van wachtmeester²¹². Er waren twee officieren bij: een hulponderluitenant en een kapitein-commandant.

Twee soldaten met officiële woonplaats Blankenberge staan niet op één van de drie monumenten vermeld. Dit zijn:

- Herrebout Bruno, geboren te Eeklo, soldaat 2e klasse, oorlogsvrijwilliger, 10e Linieregiment (10 Cie); overleden op 22 jarige leeftijd in Torhout op 16 oktober 1918; vermist (vermoedelijk krijgsgevangen)²¹³;
- Ruelle Louis François, geboren te Brussel, soldaat 2e klasse, oorlogsvrijwilliger 1914, 2e Linieregiment; overleden op 20 jarige leeftijd in Middelburg (NL) op 7 december 1914²¹⁴.

Uitkerke (zie tabel 13)

In Uitkerke bevindt zich in de Kerkstraat, links naast de Sint-Amanduskerk, het monument voor de militaire slachtoffers (figuur 57). Het is een zuil die op een sokkel staat. Het onderste deel van de sokkel bestaat uit vijf schuingeplaatste treden en het bovenste deel is vierkant van vorm. De zuil heeft een hoog concaaf gebogen en sterk geprofileerde basis met een doorlopende waterlijst. De rondzuil verjongt naar boven toe en draagt een bandvormig kapiteel en een eivormige bekroning. Oorspronkelijk stond op de top van de zuil een heidense vlam (figuur 58), die echter op aandringen van pastoor M. Lefèvre vervangen werd door een kruis²¹⁵ (figuur 59). Nu staat dit kruis niet meer op de top van het monument. In

²¹¹ Deschoolmeester P., Blankenberge en Uitkerke bezet. 1914-1918, Stadsbestuur Blankenberge, Blankenberge, 2014, p. 24

²¹² Zie voetnoot 137

²¹³ Belgian War Dead Register, <https://www.wardeadregister.be/nl/dead-person?idPersonne=22407>

²¹⁴ Belgian War Dead Register <https://www.wardeadregister.be/nl/dead-person?idPersonne=35918>

²¹⁵ JACOBS M., Zij die vielen als helden., deel 2, o.c., p. 396-397